

Protos. Nicodim Măndiță

CALEA SUFLETELOR ÎN VEȘNICIE
sau
CELE 24 DE VĂMI ALE VĂZDUHULUI

*

Volumul I

Ediția a doua

S-a tipărit cu binecuvântarea
Prea Sfințitului Părinte CALINIC
Episcopul Argeșului și Muscelului,
în anul 1992

Editura AGAPIS
București • 2020

CUPRINS

Precuvântare.....	3
Viața și petrecerea, cu câteva minuni, ale Cuviosului Părintelui nostru Vasile cel Nou	6
Cercetarea fiecărui suflet creștinesc în cele 24 înfricoșate vămi ale văzduhului ...	24
VAMA 1 – A CONVORBIRILOR ȘI RÂSURILOR PĂCĂTOASE	24
VAMA A 2-A – A MINCIUNILOR ȘI PĂCATELOR ÎMPOTRIVA DUHULUI SFÂNT	39
VAMA A 3-A – A CLEVETIRII, JUDECĂRII ȘI OSÂNDIRII APROAPELUI	48
VAMA A 4-A – A LĂCOMIEI SAU ÎMBUIBĂRII PÂNTECELUI.....	127
VAMA A 5-A – A LENEVIRII ȘI TRÂNDĂVIRII	148
VAMA A 6-A – A FURTIȘAGURILOR ȘI A ÎNȘELĂTORIILOR	193
VAMA A 7-A – A IUBIRII DE AVUȚIE, ZGÂRCENIEI ȘI A RISIPEI	217
VAMA A 8-A – A CAMETEI ȘI A VICLEȘUGULUI.....	225
VAMA A 9-A A NEDREPTĂȚII ȘI A PĂCATELOR STRIGĂTOARE LA CER... ..	230
VAMA A 10-A A ZAVISTIEI ȘI A DUȘMĂNIEI.....	259
VAMA A 11-A – A MÂNDRIEI ȘI A FIICELOR EI	266
VAMA A 12-A – A MÂNIEI ȘI A IUȚIMII	289
VAMA A 13-A – A POMENIRII DE RĂU ȘI A RĂZBUNĂRII.....	306
VAMA A 14-A – A UCIDERII ȘI A SINUCIDERII.....	312
VAMA A 15-A – A DESCÂNTECELOR, GHICITORIILOR ȘI A FARMECELOR	337
VAMA A 16-A – A DESFRÂNĂRII ȘI A NECURĂȚIILOR.....	390
VAMA A 17-A – A PREACURVIILOR ȘI A AMESTECĂRII DE SÂNGE.....	412
VAMA A 18-A – A PEA SPURCATELOR AMESTECĂRI NELEGIUITE.....	421

CERCETAREA FIECĂRUI SUFLET CREȘTINESC ÎN CELE 24 ÎNFRICOȘATE VĂMI ALE VĂZDUHULUI

VAMA 1 – A CONVORBIRILOR ȘI RĂSURILOR PĂCĂTOASE

Du mare iuțeală mergând noi de pe pământ spre înălțimea cerurilor, la început ne-au întâmpinat duhurile rele ale văzduhului de la prima vamă, la care se întreabă păcatele sufletului prin: cuvânt, vorbe deșarte, glume, convorbiri zadarnice și porcoase, vorbe obscene, batjocoriri, luarea în răs a lucrurilor Sfinte și a oamenilor, cântece curvești, anumite cântece rele, răs, înfricoșările și șovăirile în păstrarea și apărarea dreptei credințe, a facerii voii lui Dumnezeu, săvârșirea faptelor bune și viețuirii curat creștinești. Acolo era o mare adunare de arapi, mari și negri ca tăciunile, în fruntea cărora era unul foarte înrăutățit, care stătea în fața mea. Fiind opriți noi acolo, aceia au adus înaintea mea o mulțime de catastife. O, fiule Grigorie, martor îmi este Dumnezeu, că acolo am văzut scrise toate cuvintele deșarte, vorbite în tinerețile mele, vorbele fără socoteală și fără de rușine, toate cuvintele nebunești și necurate, toate cântecele lumești⁶⁵, chiotele, strigătele, râsurile și hohotele de răs, prin care am smintit multe suflete, făcând pe unii să rădă nebunește⁶⁶, prin acele glume păcătoase, prostești și vorbe deșarte, cum e obiceiul multora. Vameșii aceia fioroși îmi arătau una câte una toate relele sau păcatele acelea. Așijderea îmi puneau înaintea ochilor toate înfricoșările și șovăirile mele în dreapta credință și în viețuirea curat creștinească...

Arătându-mi-le toate, unele după altele, mă muștrău că de ce le-am făcut. Ei îmi arătau vremea, locurile, persoanele, când, unde și cu cine m-am dedat la acele vorbe deșarte, râsuri, etc... prin care am mâniat

pe Dumnezeu. Neștiind eu că și acelea sunt păcate, nici nu le-am mărturisit Părintelui meu Duhovnic și nici nu m-am căit de ele, nici n-am făcut roade vrednice de pocăință pentru ele. Atunci mi-am reamintit de cuvintele Mântuitorului, Care ne zice în Sf. Evanghelie: "... Pentru tot cuvântul deșert, pe care-l vor grăi oamenii, vor să dea seamă de dânsul în ziua judecății. Că din cuvintele tale te vei îndrepta și din cuvintele tale te vei osândi". Așijderea mi-am reamintit și de sfaturile apostolești: „Tot cuvântul putred să nu iasă din gura voastră, ci numai care este bun, spre zidirea folosului, pentru ca să dea Dar celor ce aud... Așadar, nici măscăriciunile, nici vorbele nebunești, nici glumele, nu se cuvin a fi între creștini; ci numai mulțumita, laudele sfinte, psalmodierile și Cuvântul lui Dumnezeu cât mai bogat... De vorbește cineva, să vorbească cuvintele lui Dumnezeu după Sfintele Scripturi, de slujește cineva, să slujească după puterea ce i-a dat-o Dumnezeu, ca în toate să Se preamărească Dumnezeu prin Iisus Hristos, Căruia I se cuvine stăpânirea și slava în vecii vecilor. Amin... Cuvântul vostru să fie totdeauna cu Har, dres cu sare..., iar celor fricoși... șovăielnici⁶⁷, partea lor e în iezerul cel ce arde cu foc și cu piatră pucioasă, care este moartea cea de a doua⁶⁸.

Văzându-mă muștrată așa de groaznic, pe de o parte de acei vameși infernali și pe de altă parte de conștiința mea pentru nepăzirea cuvântului lui Dumnezeu, am rămas uimită, tăcând ca o mută, neavând ce mai răspunde acelor duhuri viclene, pentru că cele spuse de dânsii erau adevărate. Stând

⁶⁵ De amor sau curvești.

⁶⁶ Is. Sir. 21, 22; Lc. 6, 25; Prov. Sol. 14, 13; Ecl. 2, 2; Efs. 5, 4.

⁶⁷ În păzirea dreptei credințe și a viețuirii creștinești.

⁶⁸ Mt. 12, 33-37; Efs. 4, 29-31; 5, 4-6; 1 Petru 4, 11; Col. 4, 6; Apc. 20, 14-15; 21, 8.

asa înfricoșată, mă miram în sine-mi cum de n-au uitat ei acele păcate, nesocotite de mine, după ce trecuseră atâția ani, pe care eu de multă vreme le uitasem și nici nu-mi mai aduceam măcar aminte de ele. Ei însă mi le puneau înainte pe toate ca și cum astăzi le-aș fi făcut și grăit, întrebându-mă cu de-amănuntul de toate pe rând, așa cum le înfăptuisem. Și-mi aduceam aminte și eu de toate că așa au fost făcute.

Tremurând de frică, tăceam și mă rușinam și așteptam îngrozită să văd ce vor face și ce va fi cu mine. Atunci Sfinții Îngeri, care mă însoțeau, au pus împotriva acelor păcate o parte din faptele mele cele bune, pe care le făcusem mai pe urmă, dar neajungând acelea, au împlinit din darurile Cuviosului Părintelui meu Vasile, și așa răscumpărându-mă, am plecat de acolo mai departe în sus.

Sufletul cu îngerii, suind pe calea către cer, sunt opriți la prima vamă, la care se întreabă: păcatele cuvintelor omenеști cele deșarte, nebune și fără de rânduială, convorbirile răutăcioase, răsurile făcute asupra aproapelui... Aici se vede sufletul clătănându-se și căzând în genunchi la observarea năvălirii mulțimii dracilor acelei vămi, ca să-l cerce, apuce și prăbușească în iad. Marea mulțime de arapi, mai negri decât tăciunele, în frunte cu un boier drăcesc, le ies înainte. Aceia aduc cu ei o mulțime de catastife, în care sunt scrise toate păcatele acelea înșirate mai sus. Sufletul privește uluit și cu mare groază la draci, când aceia îi arată

scris în condicile lor toate păcatele acelea făcute cu gura și vremea și locul și persoanele înaintea cărora sau cu care a vorbit. Dracii stau gata să răpească din mijlocul îngerilor pe sufletul îngrozit, dar îngerii îi resping și plătesc vameșilor acelei vămi din darurile – faptele bune – ale sufletului, completând cu rugăciunile, milosteniile, pomenile și Sfintele Slujbe date de urmași sau moștenitori pentru ușurarea și ajutorarea semenului lor, după care apoi pleacă în sus spre cer. Acolo se cearcă cu de-amănuntul fiecare suflet păcătos aflat nepregătit în clipa morții, de exemplu:

1) **Am ascultat cu plăcere vorbele putrede, nebunești, măscăriciunile, convorbirile murdare, cântecele curvești...? Am ascultat vorbele necredincioșilor care tăgăduiesc existența lui Dumnezeu * și a sufletului omenesc?***

* NOI ȘTIM, CREDEM ȘI MĂRTURISIM CĂ ESTE UN DUMNEZEU. Mai înainte de toate noi știm, credem și mărturisim că este un Dumnezeu preamărit în Trei Fețe: Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, Treimea cea de o Ființă și nedespărțită⁶⁹. Descoperirea Dumnezeiască – Sf. Scriptură a Vechiului și Noului Testament cu Sf. Tradiție – lumea aceasta – întreg universul – cu minunatele rânduieli perpetue și cunoștința noastră, ne grăiește și ne adevărește, că: este un Dumnezeu, Care va judeca toate faptele noastre. Astfel, toate popoarele, în toate vremile, au crezut într-un Dumnezeu.

Dumnezeu este Ființa de Sine însuși, nefăcut, nematerial, Duh, prea desăvârșit, nevăzut, având înțelegere și voință liberă. El are toate însușirile bune, în măsura cea mai mare, nemărginită.

Dumnezeu este: veșnic, pentru că a fost totdeauna, este și va fi. El n-are început și nu va avea sfârșit⁷⁰.

Pretutindenea de față, pentru că există în tot locul, Atotprezent în cer și pe pământ⁷¹.

Atotputernic, pentru că poate face toate, și pentru a face ceva, e de ajuns să voiască⁷².

Atotștiutor, pentru că toate le știe: cele trecute, cele de față și cele viitoare. El știe desăvârșit și gândurile cele mai ascunse ale fiecăruia⁷³.

⁶⁹ Mt. 28, 79; 1 Ioan 5, 7.

⁷⁰ Apc. 4, 8; Ps. 101, 27; 89, 2.

⁷¹ Ps. 138, 7-9.

⁷² Lc. 18, 27; Mt. 19, 26.

⁷³ Rom. 11, 33.

Preaînțelept, fiindcă toate le face și le rânduieste drept așa cum e mai bine⁷⁴.

Preabun, pentru că El iubește toate fapăturile și le voiește numai binele și fericirea⁷⁵.

Preasfânt, pentru că iubește numai ce este bun și urăște răul⁷⁶.

Preadrept, pentru că răsplătește binele și pedepsește răul, după meritul sau abaterea fiecăruia⁷⁷.

Preamilostiv, fiindcă iartă bucuroș pe păcătoșii care se căiesc de păcatele lor. El așteaptă mult ca păcătoșii să se întoarcă. Dumnezeu e îndelung răbdător⁷⁸.

NUMAI ANORMALII ZIC CĂ NU ESTE DUMNEZEU. Fiindcă Dumnezeu nu se vede cu ochii trupești, unii necredincioși cutează să spună că nu este Dumnezeu. Multe lucruri însă sunt care nu se văd, d. ex.: curentul electric, undele circuitelor care umblă în jurul pământului, ducând: vorbe, cântările, sunetele... sute și mii de kilometri de la posturile de emisie la posturile de recepție⁷⁹. Așijderea undele drepte de la postul emițător la televizoare. A tăgădui ceva existent numai pentru că nu se vede, e o curată nebunie. Aceasta o adevărește Dumnezeiasca Scriptură, zicând: „*Zis-a cel nebun în inima sa: Nu este Dumnezeu! Stricatu-s-au și s-au făcut urăți în meșteșuguri; nu este cel ce face bunătate, nu este până la unul. Domnul din cer a privit peste fiii oamenilor ca să vadă de este cel ce înțelege, sau cel ce caută pe Dumnezeu. Toți însă s-au abătut, împreună netrebnici s-au făcut; nu este cel ce face bunătate, nu este până la unul... Clătească-se temeliile pământului*”⁸⁰.

DUMNEZEU EXISTĂ PURUREA. Un misionar a dat în mod original unui brahman o învățătură instructivă. Învățatul brahman declară că nu crede decât numai în ceea ce vede, deci nu poate crede într-un Dumnezeu nevăzut. Atunci misionarul îi arată o mașină de electricitate, întrebându-l ce vede în ea. Brahmanul răspunde: „Câteva roți, sârme, ș. a. „Altceva nimic?“ „Nu“. „Apucă deci aceste două sârme!“ Brahmanul făcu așa, dar deodată se simți străbătut de un curent, care îl făcu

să se înfioareze în tot corpul. „Lasă-mă – strigă el disperat – de aci înainte voi crede în Dumnezeu! Cel nevăzut”⁸¹.

Când în Dumnezeu se-ncrede omul e-nsořită stâncă

Fără Dumnezeu pe lume, îl înghite-o noapte adâncă

Iar pe omul care astfel orb în noapte a rămas,
O prăpastie-l pândeste mai la fiecare pas.

CAUȚI PE CEASORNICAR ÎN CEASUL FĂCUT DE EL? Mulți astronomi necredincioși, în anormalitatea minții lor, tăgăduiesc existența lui Dumnezeu, pe motivul că nu L-au putut vedea niciodată, așa cum văd cu aparatele lor: soarele, luna, planetele, care aleargă în văzduh cu acele repeziciuni și precizii cunoscute de ei în parte. În necredința lor, adeseori iau în derâdere existența lui Dumnezeu, zicând: „Noi am tot căutat și am privit cu aparatele noastre cerul în lung și în lat, însă n-am văzut pe Dumnezeu“. La fel cu aceștia bâiguie și alți mulți preinși învățați, care dacă s-au băgat olecă în carte până la glezne, cred că se află în ea până peste creștet.

Într-o înaltă școală superioară din secolul XIX, mai mulți colegi tot îmbătau de cap pe un coleg al lor, mai credincios, vrând să-l convingă să nu mai susțină că există Dumnezeu. „Nu este Dumnezeu“, strigau unii într-o parte. „Nu există Dumnezeu nicăieri, nici în cer, nici pe pământ“, ziceau alții de altă parte. „Văzut-ați careva pe Dumnezeu undeva, întâlnitu-L-ați pe undeva? Oriunde L-am căuta, nu-L vedem! Unde este, deci, Dumnezeu?“ Școlarul credincios și iluminat însă, văzându-i așa de anormali față de acest adevăr învederat, își scoate ceasul din buzunar, îi deschide capacul din spate și privește cu multă, încordare în mașinăria lui. Colegii apropiindu-se de el curioși, îl întreabă: „Prietene, ce tot privești cu atâta atenție în mașinăria ceasornicului tău de buzunar și nu găsești?“ El însă tace și privește cu mai multă încordare în ceasornic. Colegii văzându-l, se umplură mai mult de curiozitate și nu-i mai dădeau pace, întrebându-l unii după

⁷⁴ Ps. 103, 24.

⁷⁵ Mt. 19, 17; Iac. 1, 17.

⁷⁶ Is. 6, 3; 1 Petru 1, 16; Apc. 4, 8.

⁷⁷ Ps. 10, 7; 36, 28.

⁷⁸ Ps. 32, 5; 144, 8-9; 102, 8-13; Mt. 5, 45, 48; Lc. 6, 36.

⁷⁹ Aparatele de radio.

⁸⁰ Ps. 13, 1-3; 52, 1-4; 81, 5; Rom. 1, 22; 1 Cor. 1, 20; Ier. 10, 14.

⁸¹ O Mie de Pilde, 233.

alții: „Dragă prietene, ce tot cauți cu atâta încordare în ceas?” Atunci el le răspunde calm: „Iată, tot mă uit și iar mă uit în mașinăria ceasornicului meu, după fiecare roțiță, ca să văd pe ceasornicarul care l-a făcut. Eu nu mă pricep și nu văd deloc unde este! Oare nu s-o fi ascuns în vreo oarecare parte a ceasului? Sau după vreo roțiță...?” Colegii pufnind de râs, au început a-și da coate unii altora și a zice: „Ce coleg copilăros mai avem și noi!” Alții răspund: „Dați-i pace, măi, că s-a scrântit la minte, s-o fi stricat de cap!”...

Acestea auzindu-le credinciosul elev, le-a zis: „Pentru că v-am spus că mă uit după ceasornicar să-l văd în ceas, mă socotiți: copilăros, scrântit la minte, stricat de cap și nebun. Eu însă prin aceasta am vrut să vă arăt rătăcirea voastră, care mă tot bateți la cap că nu există Dumnezeu, pentru că nu L-ați văzut voi în univers. Vedeți? Cum știți bine și sunteți siguri că ceasornicarul care a făcut acest ceasornic nu poate fi cuprins în interiorul ceasului, tot așa și Dumnezeu, pe Care nu-L încap cerurile și pământul, nu poate fi cuprins într-însule, cum ar fi omul într-o casă. Deci, ceea ce ați zis voi că sunt eu când vă spuneam că eu caut pe ceasornicar în ceasornic, aceea sunteți voi toți când căutați și aveți pretenția ca să vedeți pe Dumnezeu în univers, cu vederile voastre scurte și slabe.

Nu vă mai rătăciți susținând minciuna că precum ceasornicul arată clar celor pricepuți pe ceasornicar în acea lucrare a ceasornicului și a mașinăriei lui; așa și universul acesta, cu toate minunățiile lui, arată pe Făcătorul său, pe Dumnezeu Atotcreatorul”⁸².

**** NOI ȘTIM, CREDEM ȘI MĂRTURISIM CĂ FIECARE OM ARE SUFLET.** Sufletul e cea mai aleasă și mai prețioasă creatură a lui Dumnezeu. Dumnezeu a creat pe om după Chipul și Asemănarea Sa. Sufletul este o față. Sufletul naște pe cuvânt, cuvântul este a doua față. Sufletul purcede pe suflare, suflarea este a treia față. Iată deci, trei: suflet, cuvânt și suflare. Cuvântul omului este unul, precum una este Ființa Dumnezeirii. Trei sunt felurile cuvântului: 1) Cel închipuit în minte, 2) cel vorbit, 3) cel scris; precum trei sunt și ipostazele Dumnezeiești începătoare: Tatăl, Fiul și Sfântul Duh.

Când cuvântul nu se scrie, ci se trimite din gură, adică se glăsuiește, atunci cel așezat în minte

închipuie pe Tatăl Cel ce nu S-a trimis, cel scris închipuie pe Fiul Care S-a trimis; iar cel zis cu glas închipuie pe Prea Sfântul Duh, Cel ce S-a trimis la Apostoli. Sufletul se naște odată cu mintea și cu cuvântul. Mărturisim dar că Tatăl naște pe Fiul și purcede pe Duhul Sfânt, precum sufletul naște pe cuvânt și purcede pe suflare. Ei bine, sufletul omului fiind făcut după Chipul și Asemănarea lui Dumnezeu, suflare din Duhul Său Dumnezeiesc⁸³, desigur că el este și foarte prețuit înaintea Creatorului său, mai mult decât toată lumea cea văzută și cea nevăzută. De asemenea, sufletul omenesc fiind creat după Chipul și Asemănarea lui Dumnezeu, apoi de la sine se înțelege, că el trebuie să fie mai frumos, nu numai decât lumea aceasta văzută, decât cerul și pământul cu toate frumusețile lor; ci și decât îngerii, și decât Tronurile, Heruvimii și Serafimii lui Dumnezeu, deoarece știm că n-a zis Dumnezeu că ei sunt făcuți după Chipul Său. Ce poate fi mai frumos decât Dumnezeu? Ce limbă poate povesti, sau ce minte va putea cugeta la frumusețea lui Dumnezeu?! Adevărat e că lumea aceasta văzută și mai mult cea nevăzută, sunt frumoase, însă toate acestea nu se pot asemana nici cu umbra Dumnezeirii. Așadar, sufletul omenesc curat, Sfânt, e mai frumos decât toate lumile, pentru că numai lui Dumnezeu se poate asemana în frumusețea sa, așa cum fierul din focul viu e asemenea la fierbințeală și luminează cu fierbințeala și lumina jăraticului în care stă.

Prețuiți, de puteți, Sângele Fiului lui Dumnezeu vărsat pe Cruce, și atunci veți putea prețui și frumusețea și mărima unui suflet omenesc. Cine va îndrăzni să facă aceasta? Ce minte omenască va fi în stare să prețuiască măcar o picătură din Dumnezeiescul Sânge curs din Coasta Mântuitorului pe pământ pentru învierea și răscumpărarea neamului omenesc, pentru îndumnezeirea omului căzut, ridicându-l la Scaunul Slavei în ceruri de-a dreapta Tatălui Ceresc? În fața aces-tei uriașe lucrări Dumnezeiești, mintea omenască stă în loc; iar limba amuțește! Dumnezeu a făcut toată lumea aceasta pentru om, pe care l-a și pus s-o stăpânească, iată ce mare este vrednicia sufletului omenesc!

Deși sufletul omenesc este așa de mare, ales și prețuit, totuși, mulți din creștinii noștri, furați de

⁸² Vezi pe larg „Dumnezeu Atotcreatorul”, pp. 1-920, de aut.

⁸³ Fac. 2, 7; Iez. 37, 4-10.

îureșul grijiilor lumești și a petrecerilor pământești și absorbiți de felurite învățături rătăcitoare, deșarte, drăcești⁸⁴, nici nu-și mai dau seama, uită că au un suflet în trupul lor, unii din ei chiar tăgăduiesc: existența, vrednicia și nemurirea sufletului omenesc. Cei care se hrănesc însă mai cu îmbelșugare cu cuvântul lui Dumnezeu și cu sfaturile Bisericii Lui, se trezesc, înviorază, luminează, înțeleptesc și cunosc, că au cu adevărat un suflet în trupul lor.

Sufletul este deosebit de trup precum Dumnezeu e deosebit de lume.

SUFLETUL STUDENTULUI SE ARATĂ INSPECTORULUI ACADEMIEI. „În viața mea – istorisește ascultătorilor săi Mitropolitul Platon – am văzut odată umbra unui om așa de limpede, cum vă văd acum pe dumneavoastră. Aceasta a fost în anul 1830, pe când eram inspector al „Academiei Spirituale din Petersburg“. Printre studenții Academiei era unul Ioan Krâlov din „Seminarul de Orlov“, pe care-l cunoșteam încă de pe timpul când eram acolo profesor. Dânsul învăța binișor, avea o conduită bună și era cu bun chip. Odată a venit la mine și a cerut permisiunea să intre în infirmerie. I-am dat-o, căci, văzându-l cam istovit, credeam că acolo fiind hrănit mai bine se va îndrepta și poate-și va termina și teza de licență. Trecu câțeva vreme la mijloc, fără ca eu să mai aud ceva despre el. Nici doctorul nu-mi spunea nimic. Odată, pe când ședeam culcat în odaie, cu o carte în mână, văd pe Krâlov stând înaintea mea și uitându-se țintă la mine. Fața i-am văzut-o așa de limpede, cum vă văd pe dumneavoastră acum. Corpul însă îi era oarecum ca într-un nor, ca într-o ceață. Stătu cât stătu înaintea mea, timp în care nici eu nu l-am pierdut din vedere. De la o vreme, fantoma făcând o mișcare dispăru prin fereastră. Pe când stăteam cuprins încă de fiori, mă gândeam la ceea ce văzusem, deodată aud bătând la ușă. Era gardianul de la infirmerie care, intrând îmi zise: „Studentul Krâlov și-a dat sufletul.“ „Demult?“ – l-am întrebat eu cu nedumerire. „De vreo cinci minute, că-ndată am și plecat“. „Poftim de ghi-ciți această taină“, zise arhipăstorul adresându-se

ascultătorilor: Toți au tăcut. „Toate acestea, conchise vlădica, ne dovedesc că între noi și sufletele morților există o legătură misterioasă.“⁸⁵.

UNEORI SUFLETUL NI-I MAI CUNOSCUT DECÂT TRUPUL. Adeseori noi observăm propriul nostru corp ca ceva străin! Îl cunoaștem prin vedere și pipăire. Dacă ne-ar lipsi aceste două simțiri, nimeni dintre noi n-ar mai fi știut ce-i trupul său⁸⁶ și așa, am fi crezut că noi avem numai suflet, iar trup nu. Noi oamenii, pe sufletul nostru, pe „eul“ nostru, mintea, rațiunea, memoria și multe alte însușiri omenești le pricepem⁸⁷ direct sau indirect, alături de simțurile noastre corporale. Dacă trupul nostru acesta văzut, pipăit și simțit ar fi difuz⁸⁸ ca aerul, nimănui nu ne-ar veni a crede că avem și corp sau trup. Așa ar fi fost de nevăzut și neînțeles pentru noi. Oamenii care ar fi crezut că au și trupuri, ar fi fost declarați de necredincioși că sunt dracii întunericului, care țin pe cei proști în superstiții și s-ar fi ridicat asupra-le cu mare vrăjmășie, ură și suflu ucigător, ca niște oameni ce stau în calea progresului lor închipuit. Și nu-i de mirare. Ce a fost, este și va fi. Multe din cele ce au fost clare ca lumina, au fost necunoscute de mulți. Așa-i și cu trupul nostru omenesc. Organismul acesta este un minunat și adevărat laborator chimic, în el se petrec cele mai complicate lucrări sau procese chimice și fizice. Privește mai adânc și atentși vezi cum: aerul, apa și alimentele, această triadă hrănitore, se prefac în: sânge, carne, oase, nervi, vine, piele, păr, ca să te convingi de adevărul laboratorului acestuia creat de Dumnezeu. Ei bine, cu toate acestea, adeseori noi de obicei nu ne simțim corpul nostru. Așa de mult nu ni-l simțim; încât parcă nu-i, parcă nu-l avem, deși activăm cu el zilnic în felurite forme. Noi însă simțim încontinuu, chiar și când nu vrem, sufletul, adică omul dinlăuntrul nostru, „eul“ nostru. Vrednic de observat este, că aceasta este starea de sănătate a omului, când își simte numai sufletul nu și trupul. Trupul îl simțim mai bine atunci când ajunge în stare anormală, când boalește în parte sau în întregime și atunci când medităm asupra lui. Astfel, când ne doare un dinte, o măsea,

⁸⁴ 1 Tim. 4, 1-2.

⁸⁵ Rev. Eparh. Mogilev 1883.

⁸⁶ Așa cum unii nu-și cunosc sufletul, d. p.: cum era secta saducheilor de pe vremea Mântuitorului, cum au fost în toate vremurile, sunt și vor fi astfel de oameni.

⁸⁷ Simțim, înțelegem și pătrundem cu mintea.

⁸⁸ Împrăștiat, răspândit sau risipit ca lumina soarelui, ca mireasma florilor, etc. nevăzându-se direct.

capul, ochii, urechile, în gât, inima, ficatul, plămâni, pânțele, spatele, mâinile, picioarele... atunci cugetăm la ele cu atenție și ne dăm seama foarte bine că le avem, pe când în stare normală nici nu visăm că le avem, deși activăm încontinuu cu ele.

Unicul obiect pe care-l cunoaștem direct și despre a cărui existență noi nu ne putem îndoi, este sufletul nostru viitor, cu care noi viem din clipă în clipă în toată viața noastră, este sufletul acesta minunat, în care se oglindește Chipul și Asemănarea lui Dumnezeu, pe care El l-a pus în trupul acesta material și foarte artistic lucrat din cărămizile celulelor. Sufletul acesta minunat este cel ce ne ajută, conlucrează să ne dăm seama de noi înșine și de toate câte le facem, și trebuie să le facem. El însuși ni se face cunoscut în „eul” nostru. Așa s-a făcut cunoscut Mântuitorul după întruparea Lui și după învierea Sa, Mariei Magdalenei, mironosițelor, celor doi ucenici: Luca și Cleopa în frângerea pâinii, celor zece Apostoli, lui Toma și celor peste 500 de credincioși până la înălțarea Sa la ceruri, lui Saul-Pavel în drumul Damascului, generalului Plachida în Roma, și altora mulți⁸⁹. Restul corpului nostru omenesc, ni se face cunoscut ca un obiect lăaturalnic, pentru a cărui multipă formare, existent și conlucrătoare, ne trebuie multă muncă încordată, spre a o vedea, înțelege și dovedi. Aceasta reiese și din cuvântul ilustrului astronom francez C. Flammarion: „Ceea ce se vede nu e cert (adică sigur, neîndoios). Cert este numai ceea ce nu se vede”, adică sufletul omenesc, cu tot ce se cunoaște direct de el sau se produce nemijlocit prin el, fără ajutorul simțurilor corporale, d. p.: Dumnezeu sau știința cea mai pură, cea mai exactă, matematică, și altele asemenea.

Adevărul cunoașterii sufletului nostru în primul plan, al trupului pe al doilea plan și ale proprietăților noastre pe al: 3, 4, 5–10 plan îl adevărește fiecare din noi oamenii prin cuvintele: 1) Eu vin, eu lucrez, eu fac, eu mă închin, eu mă luminez, eu mă alimentez, „eu chibzuiesc, eu agonisesc, eu mă mântuiesc, eu alerg la Dumnezeu, eu intru în Biserica Lui, eu particip la Slujbele Divine, eu ascult, eu citesc, eu meditez cuvântul Lui, eu cuget în Legea Lui, eu propovăduiesc cuvântul

Lui, eu mă ostenesc a rămâne pururea cu trup și suflet în slujba și în dragostea Lui, eu mor și pătimesc împreună cu Hristos, ca să înviez și să împărțesc împreună cu El. 2) Noi, eul, omul dinlăuntru, sufletul, vorbind despre corp, zice: trupul meu, capul meu, ochii mei, urechile mele, nasul meu, gura mea, creierul meu, inima mea, plămâni mei, pânțele mele, mâinile mele, picioarele mele... 3) apoi hainele mele, casa mea, averea mea, 4) rudele mele, prietenii mei, cunoscuții mei, 5) patria mea... 6), credința mea... 10) părerea mea, hotărârea mea, etc. Vedeți că oricare, chiar și necredincioșii, mărturisim că vedem: 1) sufletul, 2) trupul, și toate celelalte!

SUFLETUL OMENESC POARTĂ ÎN EL CEVA, CARE-L ARATĂ MAI CINSTIT ȘI DECÂT ÎNGERII. „Când cineva iubește pe Dumnezeu – scrie Sf. Macarie – și El își unește iubirea Sa cu dânsul. Aflându-l credincios, atunci și El îi adaugă la aceasta credința cerească și astfel el devine un îndoit om. Pentru ca să poți să-l sacrifici cu membrele tale și El amestecă la fel din membrele Sale în sufletul tău, pentru ca tot lucrul, iubirea și rugăciunea ta să fie curate. Căci omul are o mare vrednicie! Uite, cât de mare este cerul și pământul, soarele și luna! Și cu toate acestea Domnului l-a plăcut să locuiască, nu în ele, ci numai în om. De aceea omul depășește toate creaturile în vrednicie; ba chiar îndrăznesc să susțin că nu numai creaturile văzute, ci și pe cele nevăzute, anume pe duhurile slujitoare. Căci El n-a vorbit de Mihail și Gavriil, care erau totuși Arhangheli: „Să-i facem după Chipul și Asemănarea Noastră”⁹⁰; ci de ființa spirituală a omului, adică de sufletul nemuritor. Și este scris: „Oști îngerești stau în jurul acelora ce se tem de Dânsul”⁹¹.

„Creaturile cele văzute poartă în ele ceva din natura nevăzută”⁹².

SUFLETUL EXISTĂ, DEȘI NU SE VEDE. Odinioară un părinte luând un măr copt din mărul rămușor al grădinii sale, îl tăie în două. Apoi arătându-l fiului său ce-l însoțea, îi zise: „Fiule! Ce vezi tu aici în mijlocul mărului?” „Câteva semințe”, răspunse copilul. Tatăl îi zise: „Ia una din ele, desă-o, privește bine și spune-mi ce vezi

⁸⁹ Sfintele Evanghelii; Mt. 28; Mc. 16; Lc. 24; Ioan 20; 21; F. Ap. 1; 1 Cor. 15; F. Ap. 9; V. Sf. 20 Sept.

⁹⁰ Fac. 1, 26.

⁹¹ Ps. 33, 7.

⁹² Sf. Macarie, Omilia 15, 22.

în mijlocul ei?“ Copilul ia o sămânță din mijlocul mărului tăiat în două o desface, privește bine și apoi zice încurcat: „Tată, nu văd nimic“. Tatăl îi zise: „Fiul meu, acolo în mijlocul seminței, unde tu nu vezi nimic, e ascunsă puțința vieții unui măr mare, din ale cărui ramuri cu fructe, se pot împărtași sute de oameni, dacă semințele acestea cad pe pământ bun...“.

Așa este și cu trupul omenesc. Doctorii ade-seori fac felurite operații, taie trupul omenesc în felurite forme și iscodesc cu de-amănuntul să vadă unde-i ascuns sufletul și pentru că nu-l văd, cum nu vedea copilul nimic în sămânța mărului desfăcută, unii din ei zic ca și el: „N-am văzut nimic, n-am văzut nici un suflet în oamenii care i-am operat, deci nu există suflet!“ Și cu toate acestea, sufletul este în om cât timp el este viu... așa cum în mijlocul seminței mărului... e puțința vieții și creșterii unui mare pom producător de mulțimi de fructe, cu care se pot sătura sute de oameni!⁹³.

VEDERI ADEVERITOARE EXISTENȚEI SUFLETULUI. Sf. Serapion a văzut sufletul Cuviosului Marcu suindu-se la cer⁹⁴. Sf. Antonie a văzut sufletul Sf. Pavel Tibeul după ieșirea din trup, mai luminat decât soarele, însoțit de cetele îngerești, de soboarele Apostolilor, Proorocilor... suindu-se către cer⁹⁵. Sf. Antonie vede sufletul lui Avva Ammun dus de îngeri la cer cu mare bucurie⁹⁶. Sf. Antonie vede sufletul Cuv. Ammonie suindu-se la cer când repauza⁹⁷.

Păgânii au văzut sufletul Sfântului Haralambie suindu-se la cer⁹⁸. Sufletul Sfântului Simion Stâlpnicul, după ieșirea din corp în slavă, nu s-a îngreșat să se închine Cuviosului Avxentie⁹⁹.

Cuviosul Gherasim vede sufletul Sf. Eftimie dus la cer de Sfinții Îngeri¹⁰⁰. Sf. Benedict vede sufletul surorii sale ieșind din trup în chip de porumbel, suindu-se în zbor la cer¹⁰¹. Sf. Benedict vede sufletul Sfântului Gherasim, Episcop de Capus, după ieșirea din corp, într-un cerc de foc luminos, luat la cer de Sfinții Îngeri. Doi ucenici ai Sf. Benedict văd o cale luminoasă cu zeci de mii de făclii așezate rânduri, rânduri, toate aprinse, pe care urma să se suie sufletul Sfântului la cer¹⁰².

Poporul adunat la decapitarea Sfântului Mucenic Menign, a văzut ieșind sufletul din gura lui în chipul unei turturele, care a zburat la cer¹⁰³. Străjerii au văzut trei îngeri ducând la cer sufletele Sfinților Mucenici Trofim și Tala¹⁰⁴. Cuviosul Pahomie vede sufletul unui frate repauzat înălțându-se în sus de Sfinții Îngeri, pe o cale luminoasă¹⁰⁵.

Sf. Simion vede sufletul Sf. Efrem Sirul ducându-se la cer de Îngeri și trecând pe lângă el, l-a sărutat¹⁰⁶. Cuvioșii Părinți veniți la repauzarea Cuviosului Anuvie, au văzut îngerii ducându-i sufletul la cer cu cântări¹⁰⁷. Cuviosul Ilarion vede sufletul Cuviosului Teodor Studitul ducându-se la cer de îngeri, spunându-i că a fost bun mărturisitor¹⁰⁸.

Cuviosul Daniil și Avxentie, au văzut la adormirea în Domnul a Sf. Simion Stâlpnicul, o mulțime de oști îngerești mergând de la pământ la cer, având în mijlocul lor sufletul vesel al Sfântului Simion¹⁰⁹. Cuviosul Gherasim a văzut îngerii lui Dumnezeu înălțând la cer cu bucurie sufletul Cuviosului Eftimie, repauzat în Domnul¹¹⁰.

Cuviosul Ioanichie vede sufletul Arhimandritului Petru, repauzat în Domnul, ducându-se de îngeri cu slavă la cer, strălucind împrejur cu o mare lumină...

⁹³ Vezi: „Icoana vie a Dumnezeirii“, „Răscumpărarea sufletului omenesc“, „Vrednicia sufletului omenesc“.

⁹⁴ V. Sf. 5 aprilie.

⁹⁵ V. Sf. 15 ianuarie.

⁹⁶ V. Sf. 17 ianuarie.

⁹⁷ V. Sf. 4 octombrie.

⁹⁸ V. Sf. 10 februarie).

⁹⁹ V. Sf. 14 februarie.

¹⁰⁰ V. Sf. 4 martie.

¹⁰¹ V. Sf. 14 martie.

¹⁰² V. Sf. 14 martie.

¹⁰³ V. Sf. 15 martie.

¹⁰⁴ V. Sf. 16 martie.

¹⁰⁵ V. Sf. 15 mai.

¹⁰⁶ V. Sf. 24 mai.

¹⁰⁷ V. Sf. 5 iunie.

¹⁰⁸ V. Sf. 6 iunie.

¹⁰⁹ V. Sf. 1 septembrie.

¹¹⁰ V. Sf. 29 septembrie.

Mai pe urmă Părinții Olimpului: la repauzarea Cuviosului Ioanichie, au văzut sufletul lui în chipul unui stâlp de foc, înălțându-se de la pământ la cer, înconjurat de Îngeri¹¹¹. Cuviosul Ilarion vede sufletul Sf. Teodor dus la cer în cântări îngerești¹¹².

Sf. Mucenic Maxim a văzut cum îngerii luau sufletele Sfinților Mucenici din trupuri și le suiau la cer¹¹³. Sf. Ioan Tăcutul vede cum îngerii duceau un suflet la cer numai în cântări¹¹⁴. Sufletul Cuviosului Pavel l-a văzut un monah ducându-se de îngeri la cer, iar el a aprins tămâie¹¹⁵. Sf. Arhiereu Nifon vede unele suflete oprite la vămi¹¹⁶. Trei Sfinți, frați, torturați, au văzut îngerii așteptând martirizarea lor, ca să le ia sufletele pentru a le duce la cer¹¹⁷. Sf. Mucenic Evsignie vede o mulțime de Sfinți Îngeri luând sufletul Sf. Mucenic Vasilisc și înălțându-l la ceruri, iar Mântuitorul de sus, din cer, îl primește¹¹⁸.

Cuviosul Pafnutie a văzut sufletul Cuviosului Macarie Egipteanul ducându-l un Heruvim prin vămile văzduhului fără nici o oprire¹¹⁹. Sufletul Sf. Mucenic Teodor Tiron, după ieșirea din corp¹²⁰ s-a suit la cer ca un fulger¹²¹.

Părintele Ioan vede sufletul fericitei Taisia dus de îngeri la cer¹²². Călăul Celestin vede pe îngerii luminați, care așteptau ca îndată ce i se va tăia capul Sf. Mucenic Alexandru, să-i ia sufletul... După decapitare i-a văzut luându-i sufletul, pe care l-au dus la cer¹²³. Cuviosul Pahomie vede îngeri ducând la cer un suflet, ce se pocăise, ca pe o jertfă aleasă¹²⁴.

Ostașii călăi au văzut că îngerii așteptau să le taie capetele Mucenițelor ca să le ia sufletele¹²⁵.

Cuviosul Pafnutie vede îngerii luând și ducând la cer sufletul Cuv. Onufrie în multe cântări¹²⁶. Cuviosul Sisoie vede la moartea sa venind cetele: Sfinților, Proorocilor, Apostolilor, îngerilor, în frunte cu Domnul nostru Iisus Hristos¹²⁷. Toți privitorii la pătimirea Sfintei Mucenițe Iulia, au văzut la ieșirea sufletului ei un porumbel mai alb decât zăpada, zburând deasupra capului ei și înălțându-se la cer¹²⁸. Cuviosul Sava a văzut sufletul Cuviosului Antim dus la cer în cântări îngerești¹²⁹.

Unii din ucenici au văzut cum la ieșirea din corp a sufletului Cuviosului Daniil, au venit toate cetele Sfinților¹³⁰. Sf. Arhiereu Nifon a văzut sufletul unui rob care se spânzurase, tras de diavoli la iad¹³¹. Un stareț a auzit cântare îngerească la repauzarea Sfântului Teodor, care adeverea suirea sufletului acestuia de către îngeri cu cântări la cer¹³².

2) Am plătit cu bani, mâncăruri, băuturi și alte daruri, pe lăutari, muzicanți, pe cântătorii cântecelor curvești, pe făcătorii jocurilor și pe vorbitorii măscăriciunilor...? (a)

a) BANUL DAT LA JOCURI E JERTFA DIAVOLULUI. Odinioară Sf. Arhiereu Nifon, mergând spre Biserica Preacuratei Născătoare de Dumnezeu, pe care o zidise cu cheltuiala lui, a văzut pe cale un arap mergând foarte mahnit. Acela era un boier diavolesc și după dânsul mergeau alți diavoli. După ce s-au apropiat și au auzit cântarea

¹¹¹ V. Sf. 4 noiembrie.

¹¹² V. Sf. 11 noiembrie.

¹¹³ V. Sf. 22 noiembrie.

¹¹⁴ V. Sf. 3 decembrie.

¹¹⁵ V. Sf. 15 decembrie.

¹¹⁶ V. Sf. 23 decembrie.

¹¹⁷ V. Sf. 16 ianuarie.

¹¹⁸ V. Sf. 22 mai; 5 august.

¹¹⁹ V. Sf. 19 ianuarie.

¹²⁰ Adeverește scriitorul vieții lui, care a fost martor ocular.

¹²¹ V. Sf. 17 februarie.

¹²² V. Sf. 10 mai.

¹²³ V. Sf. 13 mai.

¹²⁴ V. Sf. 15 mai.

¹²⁵ V. Sf. 6 iunie.

¹²⁶ V. Sf. 12 iunie.

¹²⁷ V. Sf. 6 iulie.

¹²⁸ V. Sf. 16 iulie.

¹²⁹ V. Sf. 5 decembrie.

¹³⁰ V. Sf. 11 decembrie.

¹³¹ V. Sf. 23 decembrie.

¹³² V. Sf. 27 decembrie.

în Sf. Biserică, diavolii cei mai mici, au început a imputa domnului lor, zicându-i: „Vezi cum se slăvește numele lui Iisus Hristos de către aceștia, pe care odată i-am avut sub stăpânirea noastră? Deci, unde este puterea noastră? Acum s-a biruit și s-a sfărâmat toată împărăția noastră!” Așa imputând diavolii domnului lor, acela a răspuns: „Nu vă mâhniți de aceasta, nici nu vă îngrijiți, că degrabă voi face ca, creștinii să lase pe Iisus Hristos și ne vor slăvi iarăși pe noi”.

Mergând ei puțin mai departe, au văzut vreo treizeci de bărbați, de care apropiindu-se boierul diavolesc, a șoptit unuia dintre ei ceva la ureche; iar acela întunecându-se cu mintea, a început a vorbi cuvinte de rușine. După aceea au întâlnit un fluierător, care mergea și cânta. Fericitul Nifon a văzut atunci pe arap cum legase cu o frânghie pe toți oamenii aceia și îi târa după fluierător, iar aceia cu toții mergeau, urmând fluierătorului și jucând. Adăugându-se apoi mult popor cu dânșii, mergeau cu toții jucând și cântând cele de rușine, pentru că diavolii, apucându-i cu undițele de urechi și de inimi, îi târa după el.

Văzându-i din curtea sa un oarecare om bogat, i-a chemat și a dat fluierătorului un ban ca să joace înaintea lui. După ce fluierătorul a pus banul în buzunar, l-au luat diavolii și l-au trimis în iad la tatăl lor Satana, zicând: „Bucură-te tatăl nostru, că iată Alazon, boierul, ți-a trimis jertfa pe care au adus-o vrăjmașii noștri, creștinii, dând bani la jocuri”. Satana primindu-l, s-a bucurat și a zis: „Nevoiți-vă, fiilor, ca să crească jertfa noastră și să biruiască pe creștini”. După aceea iarăși a întors banul în buzunarul fluierătorului. Fericitul Nifon văzând toate acestea cu ochii cei sufletești, a zis suspinând: „O! vai celor ce aduc jertfă diavolilor prin jocuri, că sunt necurate și fără de rânduială, pentru că sunt de la diavolul”¹³³.

Odinioară Sf. Episcop Martin, apropiindu-se de cetatea la care mergea, a auzit cântece, veselii și jocuri. Stând Sfântul Părinte, a ascultat mult timp, apoi cu multă întristare sufletească, suspinând, a zis către cei ce erau de față: „Vedeți cum

vrăjmașul diavol se arată plăcut și cum meșteșugește, blestematul, amăgirea ca să piardă multe suflete? Cum răpește el mintea oamenilor de la pomenirea și aducerea aminte de Dumnezeu prin cântece lumești, veselii și jocuri; cum mulți din oameni lasă cântările cele duhovnicești și se duc singuri, nechemați de nimeni, ca să audă cântecele diavolești; având psalmii lui David cei prea frumoși, cuvintele Proorocilor și ale Apostolilor, cele de Dumnezeu insuflate și cântările Bisericii noastre, lasă zic, aceste ajutoare duhovnicești și aleargă la organe și la cântece lumești, ca să facă voia diavolului...”¹³⁴.

3) M-am purtat cu obrăznicie ca bărbat față de femei, fete, ca femeie față de bărbați și băieți...? Am umblat din casă în casă fără treabă, pornindu-mi gura spre felurite vorbe netrebnice, smintitoare și pierzătoare de suflete? Am răs cu glas tare, cu hohote, nebunește, am făcut râsuri nebunești (b), ironizări și batjocuri (c) asupra aproapelui?¹³⁵.

b) Acest fel de răs este o deviere, ieșire din buna rânduială creștinească, un fel de nebulneală. „Nebunul când râde își înalță glasul său; iar omul înțelept abia va zâmbi”¹³⁶. „Vai vouă celor ce râdeți acum, că veți plânge și vă veți tângu”¹³⁷. Pe Mântuitorul nostru Iisus Hristos nimeni nu L-a văzut râzând vreodată, adeseori însă L-au văzut plângând¹³⁸.

Trebuie să înălțăm din comunitatea noastră imitatorii oamenilor caraghioși și mai ales ai patimilor de răs. Deoarece toate cuvintele pornesc de la felul de cugetare și de la structura morală, nu este posibil să se spună unele cuvinte de răs care să nu pornească din obiceiuri ridicole. Cuvântul acesta se potrivește aici: „Nu este pom bun care să facă fruct rău, nici pom rău care să facă fruct bun”¹³⁹. Căci fructul cugetării este cuvântul. Deci, dacă hazlii trebuie să înălțăm din comunitatea noastră, cu mult mai mult să ne ferim să facem hazul altora.

Este un lucru ne la locul lui să te afli imitatorul acelora pe care suntem opriți să-i ascultăm. Mult mai absurd este însă, să te silești să faci glume,

¹³³ V. Sf. 23 decembrie.

¹³⁴ V. Sf. 10 noiembrie.

¹³⁵ Vezi „Oglinda Duhovnicească”, de autor.

¹³⁶ Is. Sir. 21, 22.

¹³⁷ Lc. 6, 25.

¹³⁸ Ioan 11, 35, 38; Lc. 19, 47.

¹³⁹ Mt. 7, 18; Lc. 6, 43.

adică să superi pe alții făcându-i de râs. Căci dacă nu vom putea suferi să ne înfățișăm ca obiect de râs pentru alții, cum vedem că fac unii în procesiuni, cum vom putea îngădui, oare, pe un om care se fățarnicește că este în adâncul firii sale, așa cum se arată în adunarea oamenilor, când ține să facă hazul altora? Și dacă nu se cade să luăm cu dinadinsul înfățișare ridicolă, cu atât mai mult, cum ne vom îngădui să luăm chip și să ne arătăm hazlii în cuvinte, făcând obiect de râs din ce e mai de preț din avuțiile omului, adică rațiunea?

E o glumă proastă numai să încerci acest lucru. Vorbirea unor oameni de acest fel nici măcar nu merită să fie ascultată, fiindcă ei obișnuiesc pe alții, numai prin numele lor, cu fapte urâte. Trebuie să vorbim ca să plăcem, nu făcând hazul altora. Chiar râsul însuși trebuie oprit pe buze. La rândul lui el poate arăta cuviință dacă alegem felul cum îl exprimăm. Dacă nu se face astfel, arată nestăpânire de sine. Ca să spun lămurit: lucrurile care sunt firești pentru oameni, nu trebuiesc înlăturate de la ei, ci se cuvine să le punem măsură și timp potrivit. Nu doar pentru că omul este un animal care râde, înseamnă că trebuie neapărat să râdă pentru orice, căci nici calul, dacă e nechezător, nu nechează într-una. Trebuie să ne măsurăm înșine, ca niște ființe înzestrate cu rațiune, prin stăpânirea de noi înșine, să ușurăm cu grijă severitatea ocupațiunii noastre și să destindem prea marea apăsare, dar nicidecum să n-o slăbim cu nesocotință.

În adevăr, înseninarea cuviincioasă a feței, păstrându-i armonia, e ca un instrument muzical și îndeobște se numește surâs... În felul acesta o destindere se revarsă peste față. Acesta este râsul oamenilor cumpătați, întinderea nesocotită a feței se numește la femei chicot, și-i un râs desfrânat, iar la bărbați se cheamă hohot. Este un râs al curtenilor, dar în sine e supărător. „*Prostul la râs își ridică vocea – zice Sf. Scriptură – iar omul isteț de abia surâde în liniște*”¹⁴⁰. Cel isteț, aici este cel înțelept, care se poartă cu totul altfel decât prostul.

Dar iarăși, nu trebuie să fie cineva mohorât, ci numai serios. Căci privesc mai degrabă pe cel care surâde cu fața, care s-ar arăta că „surâde cu obraji

nobili”, decât pe cel ce nu-și păstrează seninătea feței. Căci el va avea un râs mai puțin ridicol. Chiar și surâsul trebuie să fie educat. Și dacă s-ar isca pentru lucruri urâte, să ne arătăm că roșim mai degrabă decât să surădem, ca să nu părem că ne veselim cu alții ca să le facem plăcere, potrivit-ne cu ei. Cât despre râsul iscat la vederea unor suferințe, se cuvine mai degrabă să fim văzuți mai triști decât să ne veselim de ele. Căci acest lucru e o dovadă de sălbăticie, pe când atitudinea serioasă dovedește judecată omenească. Nu trebuie să râdem totdeauna, căci e un lucru nesocotit. Mai ales să nu se întâmple când sunt de față oameni mai în vârstă sau alții care merită un respect deosebit, afară de cazul când ei înșiși ar fi zis ceva de duh ca să ne veselească pe noi. Să nu râdem față de oricine, nici în orice loc, nici către oricine, nici pentru orice lucru. Mai ales față de tineri și femei râsul ajunge o lunecare spre bârfeli. Dimpotrivă, trebuie să arate seriozitate pe față totdeauna, căci ea este îndepărtătoarea celor ce ar încerca să bârfească. Seriozitatea este în stare să înlăture pornirile spre obraznicie numai din privire. În schimb, ca să vorbesc cu un cuvânt, vinul pe toți cei fără de minte, îi învață frumos ca să râdă și cu veselie să joace¹⁴¹, îndemnând la moliciune moravurile oamenilor stăpâniți de gândul femeii. Trebuie să țin seamă că neînfrânarea la vorbă face să crească necuviința până ajunge mijlocie și spune cuvânt care mai bine s-ar fi convenit să nu-l mai spună.

Mai ales la vin se întâmplă să se dezvăluiască firea oamenilor ascunși, căci se dezbracă de prefăcătorie din pricina nestăpânirii limbii la vreme de petrecere. Din cauza acestei nestăpâniri judecata ațipește, îngreuiată în suflet prin îmbătare, iar patimile sălbatice se deșteaptă, punând stăpânire cu totul pe judecata lor cea neputincioasă...¹⁴².

c) „Cine este ocarnic (ocărător, batjocoritor), un an să nu se împărtășească (și să facă) 12 mătăanii în (fiecare) zi”¹⁴³.

„Călugărul, creștinul, de va scârbi pe fratele – aproapele – său, sau va grăi vorbe deșarte¹⁴⁴ cu dânsul, să se postească trei zile de pită și de apă (și să facă) 150 de mătăanii în (fiecare) zi, și după

¹⁴⁰ Is. Sir. 21, 22.

¹⁴¹ Homer, Odiseea XIV, 463.

¹⁴² Izvoarele Ortodoxiei Nr. 3, op. cit. pp. 176-179.

¹⁴³ Prav. Bis. Govora, p. 110.

¹⁴⁴ Putrede, măscăriciuni.